

Møte torsdag den 29. november 2007 kl. 10

President: Carl I. Hagen

Dagsorden (nr. 23):

1. Innstilling fra forsvarskomiteen om økt rekruttering av kvinner til Forsvaret (Innst. S. nr. 31 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 36 (2006-2007))
2. Innstilling fra forsvarskomiteen om gjennomgang av nedbemanninga i Forsvaret og tidlegare bortsettingsprosessar (Innst. S. nr. 30 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 78 (2006-2007) kapittel 4.4 og 4.5)
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt om å utvide rammene for gaveforsterkningsordningen (Innst. S. nr. 28 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:107 (2006-2007))
4. Referat

Presidenten: Den innkalte vararepresentant for Finnmark fylke, Bjørn Sturla *Odden*, har tatt sete.

Fra representanten Børge *Brende* foreligger søknad om permisjon i tiden fra og med 1. januar 2008 og ut Stortingets vårsesjon for å tiltre stilling i World Economic Forum i Genève.

Storingspresident Thorbjørn Jagland har bedt om ordet.

Storingspresident Thorbjørn Jagland [10:02:04]: Jeg vil gjerne orientere om hvorfor Presidentskapet tilrår at denne permisjonen blir gitt.

Utgangspunktet er Grunnloven, som regulerer muligheten for å nedlegge et stortingsmandat, dvs.: En slik mulighet foreligger ikke. Vi har likevel tilfeller der stortingsrepresentanter har gått ut av Stortinget før perioden er omme.

Det er i hovedsak to kategorier tilfeller. Det ene er når en representant blir utnevnt i statsråd, f.eks. til ambassadør. Da mister vedkommende sin valgbarhet og må straks tre ut av Stortinget. Det samme gjelder om en representant tar en annen stilling i et departement. Den andre kategorien er det tilfellet vi nå står overfor, som altså dreier seg om å få en permisjon fordi vedkommende har fått en annen type stilling. Vi har ett tidligere tilfelle som vi kan vise til, nemlig da Paul Thyness fikk permisjon for å tiltre en jobb som nestleder i FNs utviklingsprogram, UNDP. Da ble det formulert slik at man kan fravike Grunnloven hvis det er i nasjonal interesse at Norge får en slik jobb.

Børge *Brende* har fått jobb som Managing Director i World Economic Forum. World Economic Forums ledelse består av åtte direktører, med hvert sitt arbeidsfelt. Børge *Brendes* viktigste ansvarsområde skal være å knytte kontakter til regjeringer, parlamentarikere og frivillige organisasjoner og legge opp programmer for de årlige sesjonene. World Economic Forum er i dag en stiftelse som de

tusen største selskapene i verden står bak, med 500 ansatte i sin organisasjon. De samarbeider nært med mange andre store globale organisasjoner. World Economic Forum er en viktig premisseleverandør for G8-gruppen når det gjelder klimaspørsmål, og Doha-runden i WTO. Det er vanskelig å se at denne stillingen er av mindre nasjonal interesse enn den Paul Thyness fikk i 1980.

Enhver slik sak er vanskelig tatt i betraktning Grunnlovens bestemmelser, og må behandles med den ydmykhet og gjennomtenkning som er nødvendig. Tenker vi etter, hender det nesten aldri at en stortingsrepresentant får tilbud om en slik internasjonal toppjobb, så faren for utglidning og presedens er ikke veldig stor.

Jeg har imidlertid merket meg at det eksisterer en irritasjon over at et antall stortingsrepresentanter er blitt utnevnt til statssekretærer gjennom årene. Det er forståelig, da det innebærer at den utøvende makt griper inn i Stortingets sammensetning, som jo er velgernes sammensetning. Det er ikke unaturlig å spørre om en underordnet stilling i et departement kan anses viktigere enn et mandat til den folkevalgte forsamling. Det stiller seg selvfølgelig annerledes med statsråder, som er ansvarlige overfor Stortinget, med møterett og møteplikt i denne sal.

Presidentskapet vil på bakgrunn av den saken vi nå har til behandling og det jeg nå nevnte, diskutere om det er nødvendig eller mulig å ha et sterkere og klarere rammeverk rundt slike saker.

Med disse ord anbefaler jeg at vi gjør dette vedtaket.

Presidenten: Søknaden fra Børge *Brende* foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Vararepresentanten, Linda Cathrine Hofstad *Helleland*, foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden. – Det anses vedtatt.

Representanten Jan Arild Ellingsen vil fremsette et representantforslag.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [10:06:03]: På vegne av representantene Siv Jensen, Carl I. Hagen og meg selv har jeg gleden av å legge fram et forslag om opprettelse av en sikkerhetskomite i Stortinget.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Innstilling fra forsvarskomiteen om økt rekruttering av kvinner til Forsvaret (Innst. S. nr. 31 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 36 (2006-2007))

Signe Øye (A) [10:06:55] (ordfører for saken): Siden slutten av 1980-årene har det vært et politisk mål å øke kvinneandelen i Forsvaret. Stortinget gav allerede i 1976 kvinner adgang til befalsutdanning, og i 1983 samme adgang som menn til å avtjene verneplikt. I 1984 vedtok Stortinget full yrkesmessig likestilling mellom menn og kvinner i Forsvaret. Lovverket har altså vært på plass lenge. Men tiltakene har ikke gitt de resultatene vi har øn-

sket. Erfaringer fra andre deler av arbeidslivet viser at der det tidligere har vært mannsdominerte yrker, har andelen kvinner økt betraktelig de siste 20–30 årene. Politiet har f.eks. klart å øke sin kvinneandel til 25 pst.

Stortinget har vedtatt en målsetting om å ha 15 pst. kvinner i Forsvaret i løpet av denne langtidsperioden vi nå er inne i – 2005–2008. Denne målsettingen vil dessverre ikke bli nådd. Kvinneandelen er i dag på kun 7 pst. blant befall og vervede, og ca. 5 pst. blant dem som avtjener førstegangstjenesten. Å tro at vi klarer å doble dette på ett år, er bare ønsketenkning.

Jeg er derfor glad for at Regjeringen har satt økt rekruttering av kvinner til Forsvaret på dagsordenen gjennom denne stortingsmeldingen. Det foreslås hele 16 tiltak for både å rekruttere og beholde flere kvinner i militære stillinger, samt å få flere kvinner i lederstillinger. Begge deler er like viktig.

Som saksordfører vil jeg si at det er bra at det i hovedsak er en samlet komitee som legger fram innstillingen. Men jeg har lyst til å legge til: Det skulle bare mangle. Men det er noen unntak, og dem vil jeg komme tilbake til. Jeg vil også nevne at komiteen har avholdt en åpen høring i sakens anledning, der interessen var stor, og vi fikk mange gode innspill.

Kjennetegnet på et likestilt samfunn er at både menn og kvinner er representert på alle nivåer og alle områder i arbeidslivet. Etter komiteens prinsipielle syn bør Forsvaret ikke være noe unntak. Den lave kvinneandelen er derfor ikke i pakt med det samfunnet Forsvaret er en del av. Dette innebærer igjen at Forsvaret ikke i tilstrekkelig grad nyttiggjør seg den kompetanse og de ressurser kvinner kan tilføre organisasjonen. Komiteen er derfor enig i Regjeringens målsetting om å øke kvinneandelen blant både vernepliktige, befall og vervede.

Som jeg sa innledningsvis, har det vært igangsatt tiltak tidligere – men som vi nå ser ikke har gitt det resultatet vi ønsket. Derfor må man også kunne spørre om økt kvinneandel i Forsvaret er et reelt ønske i organisasjonen, og om de tidligere iverksatte tiltakene har blitt fulgt opp og har fått den ledelsesforankring som er nødvendig. Komiteen har derfor understreket at hvis målsettingen om økt kvinneandel i Forsvaret skal nås, må behovet for flere kvinner forankres, etterstrebes og kommuniseres på alle nivåer i Forsvarets organisasjon. Vi må sette krav til at ledere med rekrutteringsansvar prioriterer kvinner, og gir kvinner karrieremuligheter på lik linje med menn.

Komiteen vil også understreke viktigheten av at man fokuserer på eventuelle motsetninger mellom familie og karriere, og særlig sett i lys av tjenestene i internasjonale operasjoner – der vi faktisk trenger mange kvinner. En god familiepolitikk med fleksible løsninger som gir rom for tjeneste tilpasset den enkelte ansattes livsløp, vil være av vesentlig betydning for om vi vil lykkes.

Komiteen tror likevel at innkalling til frivillig sesjon for kvinner er det som sannsynligvis vil resultere i en høyere kvinneandel på kort sikt blant dem som kalles inn til førstegangstjeneste.

Meldingen drøfter også innføring av kjønnsnøytral sesjonsplikt og verneplikt. Komiteen viser til at det er delte

meninger om dette, men er positiv til at Regjeringen i forbindelse med den nye langtidsplanen for Forsvaret vil utrede og vurdere dette videre. Det er også grunn til å nevne at Forsvarspolitisk utvalg går inn for en gradvis innføring av lik verneplikt for begge kjønn. Forsvarssjefen går i FS07 ikke fullt så langt, men vil ha tvungen sesjon for kvinner.

Komiteen har merket seg at det overordnede målet er at begge kjønn skal være likt representert på alle nivåer i Forsvaret, men at et realistisk delmål er at vi når minimum 20 pst. kvinner blant befall og vervede innen 2020.

Komiteen ser derfor fram til å se resultatene fra de ulike tiltakene som er foreslått i meldingen.

Det er altså foreslått 16 ulike tiltak i meldingen. Ett av tiltakene er at 25 pst. av studieplassene på krigsskolene og stabsskolene skal reserveres kvalifiserte kvinner. Dette er Høyre og Fremskrittspartiet imot. Jeg mener det er oppsiktsvekkende, for hvis man ikke engang kan gå inn for et slikt moderat tiltak, lurer jeg på hvordan vi skal komme videre.

De samme partiene er også imot at kvinnelig befall tilbys programmer for lederutvikling og personlig utvikling. Hvis vi skal komme videre, mener jeg, og Arbeiderpartiet, at vi må tørre å ta noen små skritt. Vi mener dette er moderate tiltak som alle burde være enig om.

Blant de 16 tiltakene som listes opp, er at det skal iverksettes forskning på kultur og holdninger i Forsvaret. Vi skal arbeide med bevisstgjøring av holdninger til mangfold, og det må også inngå i ledernes målsetting.

Alle tiltakene står i innstillingen. Det siste av dem, som jeg vil påpeke, og som jeg mener er viktig, er at det innføres mer fleksible ordninger ved graviditet og svangerskapspermisjon. Dette gjelder selvsagt både menn og kvinner, men det er viktig hvis vi skal nå målet om likestilling.

Jeg håper at de nevnte tiltak i nær framtid vil gi et forsvar med mange flere kvinner, for Forsvaret skal speile det samfunn som skal forsvares. Derfor må det flere kvinner til på alle nivåer. Større mangfold i organisasjonen, herunder balanse mellom kjønnene, vil gjøre Forsvaret enda bedre i stand til å møte de sikkerhetsutfordringer vi står overfor, både nasjonalt og internasjonalt.

Bjørn Jacobsen (SV) [10:14:56]: Vi er alle enige om at vi trenger flere kvinner i Forsvaret, men det er lite grunnueinigheit om tiltaka.

Frå SVs side meiner vi at desse tiltaka må få verke lenge. Viss vi ser på Forsvarets behov, skal vi mannfolk leggje oss på minne at Forsvaret ser det som så at det ikkje er godt nok med oss mannfolk. Ein treng òg å rekruttere blant kvinner for å få tak i dei beste, og Forsvaret skal ha moglegheit for å søkje blant dei beste blant oss. Det skal dei ha like stor rett til som næringslivet og kven det no måtte vere. For Forsvarets behov må også liggje til grunn.

Dreg vi dette vidare i forhold til verneplikta, er det også eit behov ute i folket for at flest mogleg er inne i Forsvaret og der har ei god og viktig teneste. Det vil kunne styrkje både forsvarsvilje og forsvarsevne ute i folket at flest mogleg har vore inno og hatt ei god teneste, noko

dei då sjølv sagt fortel vidare, og som er ein slags beredskap der ute i folket.

Dette er sjølv sagt også viktig for kvinner ut frå eit likestillings- og feminisme perspektiv. Det å ha moglegheit til å ta del i Forsvarets leiarutviklingsprogram og det å få ta del i gode stillingar i Forsvaret vil vere styrkjande for kvinner, ikkje minst i forhold til det å oppnå ein karriere og, sjølv sagt, moglegheit til utdanning.

Så registrerer eg at Forsvaret ikkje berre har problem med å rekruttere kvinner, ein har òg problem med å klare å halde på dei kvinnene ein har fått tak i. Det viser seg til og med at det oppover i systemet blir lagt altfor lite til rette for kvinner. Eg meiner at dei tiltaka som er foreslått av Regjeringa, er veldig gode, både for å få kvinner til å trivast i Forsvaret på sikt og for at det deretter vil komme endå fleire kvinner til Forsvaret. Det må vere det viktigaste å arbeide med ut denne stortingsperioden og kanskje langt inn i neste stortingsperiode, før ein eventuelt kjem med forslag om meir drastiske tiltak.

Per Roar Bredvold (FrP) [10:17:15]: St.meld. nr 36 for 2006–2007 er en viktig melding – ikke bare fordi den handler om økt rekruttering av kvinner til Forsvaret, men også fordi den forteller oss at Forsvaret slik det fungerer i dag, kanskje ikke er optimalt, og at en del ting kan gjøres annerledes.

For Fremskrittspartiet har heller ikke noe imot at det blir flere kvinner i Forsvaret. Det ser vi på som en stor fordel. Fremskrittspartiet mener at Norge bør ha et moderne og fleksibelt forsvar, som kan håndtere et bredt spekter av oppgaver. Fremskrittspartiet mener at Forsvaret må ha tilgjengelig personell til innsats i kriser, konflikter og krig, både ute og hjemme. Forsvaret skal ivareta vår nasjonale sikkerhet og trygge vår suverenitet. Samtidig må Norge bidra til fred og sikkerhet internasjonalt. Vi mener på lik linje med de andre partiene i komiteen at begge kjønn bør være representert i de væpnede styrker for at disse skal ha tilstrekkelig legitimitet i befolkningen. I tillegg vil det etter Fremskrittspartiets syn også gjøre Forsvaret enda bedre i stand til å møte de sikkerhetsutfordringer vi står overfor nasjonalt og, ikke minst, internasjonalt.

Forsvaret skal også, etter Fremskrittspartiets syn, synliggjøre det samfunn som skal forsvares. Vi vil vise at det svært lenge har vært et mål både politisk og forsvarsmessig å øke kvinneandelen – uten at dette har gitt det helt store antallet kvinner i Forsvaret. Jeg husker selv fra min tid i Forsvaret, som bl.a. administrerende offiser på Hærens befalsskole, alt vi gjorde nettopp for å få flere kvinner til vår befalsskole. Vi var ute på skoler og arbeidsplasser. Vi kjørte ut annonser, tilrettela kaserner for kvinner ved at vi bygde om en hel etasje, med nye bad, WC og nye forleingsrom, nettopp tilrettelagt for kvinner. Øvelser og undervisning tilrettela vi så godt vi kunne, og slik vi mente var nødvendig. Noen kvinner søkte selvfølgelig, men noen stor suksess ble det dessverre ikke. Hva dette skyldes, har jeg ikke noe klart svar på, men svaret er sannsynligvis veldig sammensatt.

Målet med 15 pst. kvinner i Forsvaret i langtidsperioden 2005–2008 vil ikke bli nådd. Dagens kvinneandel er

på 7 pst., og også vi mener det er for lavt. Men fra det tallet og til at det skal innføres en kjønnsnøytral verneplikt, er veien for lang. Derfor synes også Fremskrittspartiet det er greit at det innføres en funksjon i forsvarsstaben for å styrke arbeidet for en høyere kvinneandel i Forsvaret. Det som skiller Fremskrittspartiet – og også Høyre – fra de andre partiene i komiteen, er at vi er mer opptatt av at Forsvaret får det best mulige kvalifiserte personell, enn en prosentvis fordeling av menn og kvinner. En kvotering av kjønn er prinsipielt diskriminerende.

Ellers støtter vi de fleste av de 16 punktene som forhåpentligvis skal øke kvinneandelen. Det punktet som vi ikke støtter, er det om at 25 pst. av studie plassene på krigsskolene skal reserveres kvinner. Et annet punkt, som vi ikke er imot, men som vi heller ikke går inn for, for å si det sånn, er at kvinnelig befal tilbys utviklingsprogram for lederutvikling og personlig utvikling. Det er selvfølgelig greit, men det må gjelde både menn og kvinner, og ikke bare kvinner. Resten av de 16 punktene er rimelig greie. Av dem jeg spesielt vil nevne, er at det iverksettes forskning på kultur og holdninger i Forsvaret. Det er bra. Det er også bra at bevisstgjøring av holdninger til mangfold i forsvarssektoren og arbeid for holdninger til mangfold inngår i ledernes måloppnåelse. Alt dette er bra.

Jan Petersen (H) [10:21:29] (komiteens leder): Det er ingen tvil om at det er en enstemmighet bak ønsket om å få flere kvinner i Forsvaret. Det er et mål som har stått fast lenge. Det vil gi et bedre forsvar og en bedre kontakt mellom folket og Forsvaret. Dermed er formelle hindringer ryddet av veien, men likevel har vi ikke oppnådd de resultatene vi ønsker. Derfor er jeg enig med saksordføreren i at det er bra at Regjeringen nå har satt dette på dagsordenen gjennom den meldingen vi nå behandler.

Det er fremmet en rekke forslag som også gir enstemmighet. Det er utmerkede forslag, men vi får vel også være ærlige nok til å si at de ikke er spesielt banebrytende. Så hvorvidt de fører oss frem til målet, er et annet spørsmål. Men jeg tror det vil være til hjelp for i hvert fall å bedre situasjonen.

Det er uenighet på ett punkt, nemlig kvoteringen. Jeg merket meg at saksordføreren benyttet begrepet «små skritt» om det vi er uenige om, og jeg er på mange måter helt enig i den vurderingen. Jeg tror nok dette er et lite skritt, så lite at jeg tviler på om det får all verdens innflytelse på selve resultatet. Det er jo en del motforestillinger som er helt åpenbare. Det er ikke bare moro å bli tatt inn på annet enn sine kvaliteter og kvalifikasjoner. Det fører fort til at det her faktisk kan utvikle seg en litt uheldig sirkel. Slike ting kan vi vurdere forskjellig, men jeg er altså enig i saksordføreren sin vurdering av at vi her snakker om et lite skritt. Så jeg tror ikke at det er her selve poenget ligger.

Det er vel slik at de kanskje viktigste spørsmålene knytter seg til hvorvidt vi ønsker å gjennomføre kjønnsnøytral sesjonsplikt og kjønnsnøytral verneplikt. Den diskusjonen inviterer ikke Regjeringen til i denne omgang, og det er jeg helt enig i. Jeg merker meg imidlertid at dette er under utredning, så dette vil vi få anledning til å disku-

tere senere. Om dette er gode ideer, er en helt annen sak. Men det får vi altså komme tilbake til i andre sammenhenger.

Jan Sahl (KrF) [10:24:37]: Stortingsmeldingen om kvinner i Forsvaret drar i gang en viktig debatt om likestilling. Likestilling handler om menneskeverd og forutsetter at kvinner og menn har like muligheter og rettigheter til å delta i og påvirke samfunnsutviklingen. Likestilling mellom kjønnene er en grunnleggende forutsetning for et demokratisk samfunn. Likestilling handler ikke om at menn og kvinner skal bli like og ha like roller i enhver sammenheng, men om at kjønn ikke skal være avgjørende for den enkeltes valg med hensyn til utdanning, arbeid, innflytelse og hverdagsliv.

Kristelig Folkeparti mener at Forsvaret skal være en integrert del i det norske samfunnet og gjenspeile samfunnet. Dessverre er ikke kvinneandelen i Forsvaret en reell gjenspeiling av dagens samfunn. Det er politisk enighet om å legge til rette for flere kvinner i Forsvaret, og Forsvaret selv ønsker flere kvinner. Det vil kunne tilføre nye og viktige egenskaper og ferdigheter til organisasjonen.

Et kort tilbakeblikk: Det var først fra 1985 at det ble innført full formell likestilling mellom kvinner og menn i Forsvaret, og fra juni 2006 ble det innført frivillig sesjon for jenter. Det betyr at jenter også automatisk kalles inn til sesjon. Mens guttene har plikt til å møte, er det frivillig for jentene.

Norge er pr. i dag et av få land i den vestlige verden som tillater kvinner i alle former for stridende tjeneste. Jenter har i Forsvaret i dag de samme tjeneste- og avansementsvilkår som menn. Det betyr at de kan gjennomføre førstegangstjeneste, befalsskole og krigsskole på lik linje med guttene. Jenter er ikke pålagt allmenn verneplikt. Derfor må jenter som ønsker å gjennomføre førstegangstjeneste eller befalsskole, skrive under på en villighetserklæring. Når den er signert, er jentene pålagt de samme rettigheter og plikter som mannlige vernepliktige. Det innebærer også at de må møte til eventuell repetisjonstjeneste og mobilisering i krig.

Kristelig Folkeparti mener at frivillig sesjon for kvinner vil gjøre at Forsvaret rekrutterer bredere. Dette vil gi et større og viktig mangfold i Forsvaret. Forsvaret trenger ulike typer mennesker, med forskjellige egenskaper og kompetanse. Det vil med andre ord gjøre Forsvaret bedre i stand til å utføre de svært viktige oppgavene som myndighetene forlanger.

Forsvaret skal sikre og fremme nasjonale interesser, suverenitet og territoriell integritet. Norske styrker må ha høy kvalitet og være relevante og effektive i forhold til oppgavene. Her er det med andre ord viktig å rekruttere både kvinner og menn.

Kristelig Folkeparti har merket seg at departementet vil iverksette en utredning om kjønnsnøytral sesjonsplikt og kjønnsnøytral verneplikt. Fra Kristelig Folkepartis side vil vi allerede nå signalisere at vi på det nåværende tidspunkt ikke ser nødvendigheten av å innføre kjønnsnøytral verneplikt. Kjønnsnøytral sesjonsplikt kan imidlertid vurderes ut fra ønsket om at flere kvinner skal bli

kjent med og ta aktivt del i Forsvaret. En kjønnsnøytral samfunnsplikt kan fra Kristelig Folkepartis synspunkt virke mer interessant. Vi kommer tilbake til dette når utredningen foreligger og saken kommer til Stortinget.

Frivillig sesjon er et viktig tiltak. Vel så viktig som å rekruttere er å beholde dem som er på sesjon. Å rekruttere kvinner til Forsvaret er derfor en utfordring som må løses. Forsvaret har som målsetting en kvinneandel på minimum 15 pst. innen 2008. Befalsskolene og krigsskolene har en høyere målsetting. De ønsker en kvinneandel på 25 pst. De siste årene har andelen kvinner variert mellom 6 og 7 pst. Kristelig Folkeparti mener derfor at det er riktig strategi at 25 pst. av studieplassene på krigsskolene og stabsskolen reserveres kvalifiserte kvinner.

Det er ellers, som på mange andre områder i samfunnet, viktig med en god familiepolitikk, og her har Kristelig Folkeparti synspunkter som vi gjerne vil bidra med når den framtidige utredningen foreligger. Forsvaret må satse aktivt på en god familiepolitikk som ett av tiltakene for å beholde kvinner og menn i organisasjonen. Det kan være krevende å kombinere en karriere i Forsvaret med familieliv, men utfordringene skal ikke være større for kvinner enn de er for menn i dag. En god personal- og familiepolitikk er derfor svært viktig å oppnå, og Kristelig Folkeparti vil bidra aktivt til det.

Ragnhild Aarflot Kalland (Sp) [10:30:00]: I dag har Forsvaret en altfor lav kvinneandel både blant befal, vervede og blant dem som avtjener førstegangstjenesten. Den lave kvinneandelen er ikke i pakt med det samfunnet Forsvaret er en del av, og den er heller ikke i samsvar med Regjeringens likestillingspolitikk slik den er nedfelt i Soria Moria-erklæringen. Den lave kvinneandelen fører til at Forsvaret ikke i tilstrekkelig grad gjør seg nytte av den kompetansen og de ressursene som kvinnene kan tilføre organisasjonen.

Dagens ordning kan ha virket negativt på rekrutteringen av kvinner. Vi trenger derfor en økt fokusering på rekrutteringstiltak for å få flere kvinner inn i Forsvaret. Tiltaksmannsordningen i Forsvaret vedtok på landskonferansen i 2006 å arbeide for en lovbestemt kjønnsnøytral verneplikt. Grunnlaget for vedtaket er at TMO mener Forsvaret trenger flere kvinner, og at de ser på dagens lovgivning som diskriminerende.

I meldingen vi nå skal behandle, er det et overordnet mål at begge kjønn skal være likt representert på alle nivåer i Forsvaret. Det vil nødvendigvis ta lang tid før Forsvaret har en kjønnsbalansert sammensetning i alle personellkategoriene. Det er imidlertid ingen formelle hindringer som tilsier at Forsvaret ikke skal kunne nå en målsetting om lik representasjon av kvinner og menn i organisasjonen. Et realistisk mål som foreslås i meldingen for kvinneandelen i Forsvaret, er at det er minimum 20 pst. kvinner blant befal og vervede innen 2020. Dagens andel er på 7–8 pst.

Jeg ser fram til en nærmere utredning om kjønnsnøytral sesjonsplikt og kjønnsnøytral verneplikt. I denne utredningen vil ulike konsekvenser av ordningene bli berørt, deriblant eventuelle konsekvenser for siviltjenesten.

Dette spørsmålet blir deretter tema i den neste langtidsplanen for Forsvaret, som planlegges lagt fram for Stortinget i 2008.

Jeg vil ta meg den frihet å nevne noen viktige milepæler i forhold til kvinner og Forsvaret:

- 1897: allmenn verneplikt for menn
- 1976: Stortinget gir kvinner adgang til befalsutdanning
- 1983: Kvinner får adgang til å avtjene verneplikt på lik linje med menn
- 1984: Stortinget vedtar full yrkesmessig likestilling mellom menn og kvinner i Forsvaret
- 1992: første kvinnelige jagerflyger, Mette Grøtteland
- 1995: Norges og verdens første kvinnelige ubåtsjef, Solveig Krey
- 1999: første kvinnelige oberst, Berit Ovesen
- 2002: første kvinnelige flaggkommandør, Elisabeth Natvig
- 2006: Kvinner blir invitert til sesjon

Så er spørsmålet om vi får sesjons- og verneplikt for både kvinner og menn. Jeg har merket meg at Forsvarspolitisk utvalg har gått inn for gradvis å innføre dette. Jeg ser fram til en debatt de neste månedene om plikter, retter og muligheter for både kvinner og menn i Forsvaret.

Odd Einar Dørum (V) [10:34:31]: En tidligere taler i denne saken sa at det var ikke mange store skritt, det var mange «små skritt». Men det er jo nettopp gjennom de mange små skritt at det norske samfunnet på viktige områder endrer seg. La meg bare se det i perspektiv: Hvis vi ser på den mobilisering som har skjedd ved alle norske utdanningsinstitusjoner inn i høyere utdanning, har vel norsk likestillingspolitikk her ført fram på de aller fleste områder, og det har vært de mange små skritt som har ført til at vi i dag er i den situasjonen i norsk utdanning at kvinnene rykker inn og er i flertall i de fleste former for høyere utdanning. Og vi har en utfordring i forhold til vår grunnutdanning og stiller oss spørsmålet: Hva er det som gjør at guttene ikke henger med? Dette bakteppet er det nødvendig å ha med.

Jeg vil også tillate meg å ta med et annet bakteppe når det gjelder institusjoner som forandrer seg langsomt, og hvor det antakelig skal være slik at de forandrer seg langsomt. Det var i begynnelsen av 1960-tallet vi fikk den første kvinnelige prest i Norge. I 1994 var det en selvsagt ting på Kirkemøtet i Norge at kvinner skulle høre med i alle stillinger i Kirken – de blir ikke kvotert inn. Poenget med disse resonnementene er at Venstre ikke støtter det moderate kvoteringsforslaget. Vi mener at det faktisk er å undervurdere den dynamikken som ligger i hele befolkningen, inkludert den kvinnelige delen av den, og representanten fra Senterpartiet viste jo nettopp til hvordan vi har fått rollebilder på en rekke områder i Forsvaret. Jeg tror at nettopp av å se på disse rollebildene, som jeg oppfatter at man gjør i de forslagene som er framlagt – og som Venstre støtter, med unntak av forslaget om kvotering – vil man kunne gå mange viktige skritt videre.

La meg trekke en parallell til et annet samfunnsområde, til Politihøgskolen. Der må alle konkurrere likt både

når det gjelder fysiske og mentale krav. Andelen av kvinner som er kvalifiserte, og som passerer og kommer inn, er stigende – det beveger seg mot 40 pst. Det som imidlertid er en utfordring i politiet, og som også er en utfordring i Forsvaret, er hva som skjer senere i karrieren. I de sammenhengene har jeg av den grunn en god del sans for forslaget om å se på hvordan man kan ta vare på lederemner på en slik måte at de henger med – ikke slik at det er bare menn som kan være det, men at også kvinner kan være det. Men kvoteringsforslaget mener jeg ut fra enhver oppfatning av dynamikken i det norske samfunnet er å undervurdere den dynamikken. Dessuten har jeg den oppfatning at det i yrker som er viktige for samfunnets voldsrett, og som vi skal ha, både politi og forsvar, er veldig spesielt om noen som skal fungere i en sammenheng, kommer inn på et spesielt grunnlag. Jeg tror ikke vi er tjent med å ha den oppfatningen og den tenkningen. Vi er tjent med å ha den åpne holdningen som jeg f.eks. senest i dag møtte i møte med representanter for de vernepliktige i Forsvaret, som nettopp ønsker kvinner med, som nettopp ønsker det på en skikkelig måte. Det er denne mentaliteten vi ønsker. Det er en mentalitet jeg selv møter hos offiserer, både yngre og eldre offiserer. Det er denne systematikken som Venstre tror på, og som vi tror på i det som er framlagt fra komiteen. Men jeg synes det er viktig å signalisere at jeg føler at i denne sammenheng er kvoteringsforslaget å gjøre likestillingssaken en bjørnetjeneste, og det er ikke klokt for Forsvaret. Jeg tror vi vil få tilgang på mange dyktige og bra kvinner, og når tidsperspektivet er så langt som det er, tror jeg det er uavvendelig at vi får det. Framrykkingen i institusjonene, slik som jeg har nevnt, tunge institusjoner som Den norske kirke, tunge toppstyrte organisasjoner som Politiet, tyder på at den samme utviklingen vil vi også få i Forsvaret. Det er rett og slett bredden og tyngden i samfunnsutviklingen som vil føre mange flere kompetente kvinner inn i Forsvaret. Det som er avgjørende, kanskje viktigere enn debatten i dag, er at man i årene som kommer, fortsatt har en oppfatning av Forsvaret som noe høyverdig å satse på, som gir status, posisjon og respekt. Det er et hovedanliggende og ligger selvfølgelig bak både den debatten vi senere skal ha om langtidsplanen, og det politiske utvalget i denne sammenheng.

På dette grunnlaget har jeg gitt Venstres merknader. (Mobiltelefonen ringer.)

Jeg har en utfordring, president – jeg skal avvikle her.

Presidenten: Det kan hende den beste.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [10:39:12]: I dag har Forsvaret 7 pst. kvinner blant befal og vervede, og denne prosenten har, som mange har vært inne på, ikke endret seg vesentlig i de senere årene. Jeg må bare konstatere at de politiske målene om høyere kvinneandel i Forsvaret ikke er nådd. Det er bakgrunnen for at Regjeringen 29. juni i år la frem en stortingsmelding om økt rekruttering av kvinner til Forsvaret. Meldingen inneholder forslag om 16 konkrete tiltak for å øke kvinneandelen.

Komiteens innstilling og de innleggene som har vært holdt her i dag, viser at det er bred politisk støtte til og enighet om å øke kvinneandelen i Forsvaret. Det gir ikke bare inspirasjon til meg som statsråd, men det gir ikke minst inspirasjon til de kvinner som gjør tjeneste i Forsvaret, eller som vurderer å gjøre tjeneste i Forsvaret. Jeg er også meget tilfreds med at en samlet komite støtter hoveddelen av de tiltakene som Regjeringen foreslår for å oppnå den politiske målsettingen.

Både hjemme og ute skal Forsvaret gjenspeile et demokratisk, likestilt og moderne samfunn. For å oppnå dette må Forsvaret i større grad utgjøre et representativt utvalg av den norske befolkningen enn det som er tilfellet i dag.

Forsvaret har mer krevende og komplekse oppgaver enn for bare få år siden. Det stilles høye krav til befal og soldater som skal kunne operere i uforutsigbare situasjoner, både nasjonalt og internasjonalt. Forsvaret trenger derfor et bredt spekter av mennesker med ulik bakgrunn og kompetanse for å kunne fylle sin rolle og funksjon på en god måte. Det er derfor viktig at Forsvaret kan trekke på den kompetansen som fins i det norske samfunnet, både blant kvinner og menn.

For å sikre at Forsvaret har nok kvalifisert personell til å løse dagens og fremtidens utfordringer, er det behov for å rekruttere fra hele befolkningen, ikke bare fra den ene halvparten. Flere kvinner vil være et viktig ledd i arbeidet med å endre Forsvaret og tilpasse det til det moderne samfunn.

Ulike religiøse og kulturelle forhold kan sette begrensninger når det gjelder hvordan internasjonale styrker kan opptre overfor kvinner i lokalbefolkningen. En større kvinneandel i internasjonale operasjoner vil kunne bidra til økt tilgang til informasjon om lokale forhold og spesielle utfordringer som kan være viktige for oppdraget. I internasjonale oppdrag skal en norsk, militær styrke også være et speilbilde av vårt eget demokratiske samfunn. En god kjønnsbalanse på alle nivåer i våre styrker vil vise likeverd og likestilling i praksis.

I desember 2006 opprettet jeg Utvalg for høyere kvinneandel i Forsvaret. Utvalget var bredt sammensatt og fikk i oppdrag å utarbeide forslag til hvordan kvinneandelen i Forsvaret kan økes. Rapporten fra utvalget har vært et vesentlig bidrag for den stortingsmeldingen som behandles her i dag.

Tiltakene i meldingen er i hovedsak rettet mot tre ulike forhold: Økt rekruttering av kvinner, få flere kvinner til å bli i organisasjonen og få flere kvinner i lederstillinger.

Økt bevissthet rundt holdninger og en økt forståelse for mangfold er avgjørende for at kvinner skal bli i Forsvaret. Derfor er tiltak knyttet til holdninger i Forsvaret inkludert i meldingen. Også det momentet som representanten Sahl var inne på når det gjelder personal- og familiepolitikken, er viktig og et område vi fokuserer spesielt på.

I meldingen tar Regjeringen ikke stilling til hvorvidt det skal innføres kjønnsnøytral sesjonsplikt eller kjønnsnøytral verneplikt. Det er imidlertid svært viktig å få en grunnleggende debatt om disse problemstillingene. Jeg tar sikte på at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med dette når vi legger frem forslaget til neste langtidsplan for Forsvaret.

Som komiteen også har pekt på, må vi dessverre konstatere at tiltakene som har vært iverksatt så langt for å øke kvinneandelen i Forsvaret, ikke har hatt den ønskede effekt. Stortingsmeldingen som behandles her i dag, vil være et viktig bidrag for å nå de politiske målsettingene det hersker bred enighet om. Jeg har store forventninger til at tiltakene vil bidra til å øke kvinneandelen i Forsvaret på alle nivåer, og jeg vil følge dette nøye i tiden fremover.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Roar Bredvold (FrP) [10:44:12]: I Befalsbladet for oktober kan man lese et intervju med en kvinnelig befal som heter Jeanette Håvimb. Hun er personelloffiser i Telemark Bataljon og sier at hun ikke er noe særlig for kvotering av kvinner til Forsvaret. Hun sier bl.a.:

«Kvotering betyr i hovedsak å tvinge inn folk på plasser der de ikke hører hjemme, og for min del blir det veldig feil. Hvis man skal se langsiktig på det å faktisk prøve å beholde dem som vil fortsette i Forsvaret, må man i første rekke få inn de som har lyst til å gjøre en innsats, da er det større muligheter for at disse fortsetter i stedet for at de slutter etter avtjent verneplikt.»

Det andre jeg vil ta opp, gjelder et strekpunkt i innstillingen. Der står det:

«Kvinnelig befal tilbys utviklingsprogrammer for lederutvikling og personlig utvikling.»

Hva er det som gjør at kvinner trenger dette mer enn menn?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [10:45:10]:

Jeg er veldig godt kjent med at det er ulike meninger om hvorvidt man skal bruke kvotering som et virkemiddel. Det er mange syn på dette også i Forsvaret. Jeg tror at når vi har hatt en kvinneandel på 7 pst. i veldig mange år, og den ikke beveger seg en millimeter oppover, må man se på andre og mer radikale virkemidler, og da er altså en moderat kvotering et slikt virkemiddel.

Når det gjelder utviklingsprogram, mener jeg at det kan gi gode resultater hvis man gjør dette på en fornuftig måte. Det er viktig at vi ivaretar de kvinnene som vi vil ta vare på. Det er ikke lett i en organisasjon som er dominert av 93 pst. menn, å gjøre seg gjeldende på samme måte som i en mer likestilt organisasjon.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, se side 817)

S a k n r . 2

Innstilling fra forsvarskomiteen om gjennomgang av nedbemanninga i Forsvaret og tidlegare bortsettjingsprosessar (Innst. S. nr. 30 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 78 (2006-2007) kapittel 4.4 og 4.5)

Bjørn Jacobsen (SV) [10:46:48] (ordfører for saka): 19. juni i år behandla Stortinget dei fleste kapitla i St. prp. nr. 78 for 2006-2007 om investeringar. Dei som no står

igjen, er kapitla 4.4 og 4.5. Formålet med desse kapitla er å gje Stortinget informasjon om gjennomgangen av nedbemanninga i Forsvaret og tidlegare bortsettjingsprosesser. Den gjennomgangen som har blitt gjort, og dei konklusjonane ein kan trekkje av det, er i tråd med Soria Moria-erklæringa.

Nedbemanninga var avgjerande for å oppnå dei nødvendige innsparingane i perioden 2001–2005. I tillegg vil eg trekkje fram at nedbemanning har vore ein naturleg konsekvens av eit endra forsvar, både når det gjeld innretning, omfang og logistikk. Denne gjennomgangen har bidrege til viktig kunnskap når det gjeld fornyingsprosesser i Forsvaret.

Nedbemanninga har gått føre seg på ein måte som ikkje samtidig har ført til auka privatisering av tenester, som det på eit tidlegare tidspunkt var snakk om. Det er fornuftig at det no blir lagt opp til sikring av Forsvarets kjernefunksjonar i regi av Forsvaret sjølv.

Så ser eg at Høgre og Framstegspartiet har eigne merknader når det gjeld bortsettjingsprosesser. Eg trur ikkje vi er så veldig ueinige her. Eg har full respekt for merknadene deira, og dei kan sikkert sjølve uttale seg om dei, men når det gjeld bortsettjingsprosesser, er det jo ikkje sånn at ein er imot at lokalt næringsliv, eller anna næringsliv for den sakas skuld, gjer jobben for Forsvaret. Men vi må finne fram til det rette balansepunktet. Og så må vi ha respekt for Forsvarets eigenart. Ein må som oftast både eige eit køyretøy og sannsynlegvis også ha ein eigen verkstad for det – ein må ha heile linja. Men der har vi ikkje kome til nokon konklusjon. Vi kjem til å sjå endå meir på dette over jul når vi får ei eiga stortingsmelding om samhandling med næringslivet.

Henning Skumsvoll (FrP) [10:49:20]: Under behandlingen av St.prp. nr. 78 for 2006-2007, om Stortingets godkjenning av nye investeringsprosjekt på slutten av vårsesjonen, bestemte flertallet i komiteen at deler av denne måtte utsettes til høsten.

Kapittel 4.4 og kapittel 4.5 er i dag til behandling.

I prosessen med å omdanne Forsvaret fra et mobiliserings- til et innsatsforsvar var det nødvendig med en betydelig nedbemanning. Målene som ble satt for både personell, økonomi og tidsplan, ble oppnådd.

For å nå nedbemanningsmålet ble avgangsstimulerende tiltak brukt i stort omfang. Bruken av dette midlet var dyrt for Forsvaret, men innsparingene var heldigvis større enn utgiftene.

Forsvaret hadde liten styring med hvem som fikk tilbud om å forlate sine stillinger. Dette resulterte i at Forsvaret mistet en del personell som hadde en ønsket kritisk kompetanse. Særlig viktig var frivilligheten til avgang. Det medførte igjen at etterspurt kompetanse raskt forsvant fra Forsvaret.

I ettertid ser Forsvarsdepartementet at nedbemanningsprosessen nok kunne vært utført annerledes. Departementet ønsker særlig å forbedre seg på tre områder:

1. Vedtatte omstillingsplaner må settes i verk til rett tid.
2. Bruk av avgangsstimulerende tiltak var ikke tilstrekkelig målrettet, noe som resulterte i at feil type personell forsvant.

3. Mangel på definert gjenværende kompetanse for bruk i de ulike delene av Forsvaret ble ikke tydeliggjort i prosessen.

Hovedmålene for et godt forsvar er at det til enhver tid er tilstrekkelig kompetanse både militært og sivilt, slik at Stortingets bestemte mål for Forsvaret kan oppnås.

Menneskene er Forsvarets viktigste ressurs, og Regjeringen legger opp til at det i framtidige prosesser med nedbemanning tas utgangspunkt i totaløkonomiske vurderinger, og at personellens verdier blir behandlet på en tilfredsstillende måte. Det siste er umåtelig viktig.

Med dette tar Regjeringen selvkritikk på at nedbemanningsprosessene nok kunne ha vært utført mye bedre av Forsvaret enn det som var tilfellet.

Så vil jeg snakke litt om gjennomgangen av tidligere bortsettjingsprosesser. Regjeringen varslet i St.prp. nr. 1 for 2006-2007 at den ville gjennomgå Forsvarets bruk av bortsetting som virkemiddel i sin omstillingsprosess. Dette er en oppfølging av Soria Moria-erklæringen.

Forsvaret har gjennomført sin egen evaluering av utførte bortsettjingsprosjekter. Viktige evalueringsparametre var totaløkonomi og operative forhold, sikkerhet og beredskap samt de personellmessige konsekvenser.

Konklusjonen på Forsvarets evaluering var bedre kontroll og styring med kostnadene, økt fleksibilitet, og prosjektene ble gjennomført slik at de operative forhold ble tatt godt vare på.

Det er derfor med undring jeg leser videre i stortingsproposisjonen at Forsvaret ikke er sikker på om bortsetting gir langsiktige gode resultater, selv om Forsvarets egen evaluering ser ut til å vise nettopp dette.

Regjeringen vil videreføre moderniseringen av Forsvaret. Dette medfører økt operativ aktivitet i nordområdet samt evne til deltakelse i internasjonale operasjoner i regi av FN og NATO.

Der det er formålstjenlig å effektivisere internt i Forsvarets militære organisasjon, prioriteres dette framfor å utsette deler til eksterne aktører. Regjeringen vil heller ikke vurdere å sette ut oppgaver som Forsvaret i dag er pålagt.

At Forsvaret selv skal utføre kjernefunksjoner, er naturlig. Videre er målsettingen om at omstillingen i Forsvaret skal styrke den operative virksomhet, som igjen vil føre til at Forsvaret løser sine oppgaver på best mulig måte, forståelig.

Det jeg imidlertid stusser over, er at Regjeringen ikke i det hele tatt ønsker en vurdering av å privatisere og konkurranseutsette ikke følsomme deler av Forsvarets virksomhet. Konkurransen fører i de aller fleste tilfeller til bedre, billigere og mer fleksible og innovative oppgaveløsninger enn tilfeller hvor vi har en monopolsituasjon.

Bendiks H. Arnesen (A) [10:54:24]: Jeg er glad for at vi nå får behandlet denne proposisjonens kapittel 4.4 og 4.5 om gjennomgang av nedbemanningen i Forsvaret og gjennomgang av tidligere bortsettjingsprosesser. Dette er en oppfølging av Soria Moria-erklæringen, som sier:

«Regjeringen vil gjennomgå erfaringene med nedbemanning, privatisering og anbud samt horisontal samhandling i Forsvaret.»

Forsvaret har vært gjennom en tøff omstilling som har kostet mye i forhold til menneskelige ressurser. Vi må innse at det ikke lenger er rom for osthøvling når det gjelder besparelser i Forsvaret. Vi må også ta hensyn til ansatte som er slitne av de vedvarende omstillingene.

For Forsvaret er det nå viktig at vi staker ut en kurs med langsiktighet og med forutsigbare rammevilkår for morgendagens utfordringer. Vi må skape ro og trygghet rundt Forsvaret både internt og i samfunnet som helhet.

Jeg merker meg at Regjeringen i forbindelse med arbeidet med ny langtidsplan for Forsvaret 2009–2012 for det første fastslår at menneskene er den viktigste ressursen som Forsvaret besitter. Derfor skal man i ny langtidsplan søke å ivareta

- at den videre omstillingen av Forsvaret skal innrettes mot løsninger som er totaløkonomisk gunstige for Forsvaret, og ikke bare ha fokus mot bedriftsøkonomiske innsparinger
- at bruken av bemanningsrammer i styringen ikke er til hinder for å finne løsninger som er totaløkonomisk gunstige for Forsvaret på sikt
- at det er en god dialog med arbeidstakerorganisasjonene i den videre omstillingen

Dette er jeg veldig godt fornøyd med, og det viser at vi fører en ny politikk.

Men vi står fortsatt overfor interne utfordringer i Forsvaret i dag. I fjor fastslo komiteen i forbindelse med behandlingen av budsjettet at årsverksrammer må betraktes som et verktøy, «men at de ikke må stå i veien for å etablere løsninger som er totaløkonomisk gunstige». Til tross for dette innføres det tilsetningsstopp og utstrakt bruk av innleie. Ja, det er nylig sendt ut et brev i FLO om at de fastsatte årsverksrammer skal overholdes til tross for at ordrebøkene er fulle, og at det klart vil lønne seg å ansette folk i faste stillinger i stedet for å bruke store summer på innleie.

Jeg føler meg trygg på at statsråden vil rydde opp i dette, og jeg håper at de militære sjefene blir flinkere til å føle opp de signaler som blir gitt her fra Stortinget.

Jeg er svært godt fornøyd med at vår regjering sier stopp til videre privatisering og bortsetting i Forsvaret.

Det er viktig å huske på at militærmakt er statens ytterste instrument for voldsmakt. I den sammenheng mener jeg at man må gjøre nøye prinsipielle vurderinger og analyser av hva som er Forsvarets kjernefunksjoner, og som alltid skal og må utføres i egenregi av Forsvaret.

Jeg er også opptatt av at man foretar en helhetlig gjennomgang av Forsvarets støtte- og logistikkonsept, der man vurderer logistikk- og støttefunksjoner i et beredskapsperspektiv med tanke på forhold som hvilken kompetanse man bør ha på Forsvarets materiell og systemer.

Avslutningsvis vil jeg understreke viktigheten av å ha et godt, ryddig, konstruktivt og involverende forhold til arbeidstakerne og deres representanter. Dette er en forutsetning for en vellykket videre omstilling av Forsvaret.

Jan Petersen (H) [10:59:00] (komiteens leder): Et par av talerne har pekt på at denne saken jo er den resterende

delen av investeringsproposisjonen som ble fremlagt i vårsesjonen. Det kaller på to kommentarer.

Det ene er spørsmålet om hva disse to kapitlene egentlig har med investeringsproposisjonene å gjøre. Sannsynligvis ingen ting, annet enn at Regjeringen allikevel skulle sende et dokument til Stortinget, så det var greit å henge dette på. Det er en praksis jeg har lagt merke til også brukes i forbindelse med andre dokumenter. Vi har da etter hvert lært oss til at dokumentene ikke nødvendigvis er det overskriften tilsier, men spørsmålet er om man ikke skal tenke litt ryddigere over dette. Vi har noe av den samme problemstilling knyttet nå til omgrupperingsproposisjonen denne høsten. Det er det ene.

Det andre er at som vi husker, er grunnen til at disse sakene ikke ble behandlet, at Regjeringen fremla denne proposisjonen så sent at egentlig skulle jo ingen deler av den vært behandlet i vårsesjonen. Likevel tok vi ut og behandlet de sakene som hastet, forlenget stortings sesjonen, tok en del innersvinger – ikke minst i forhold til våre egne partigrupper – for å få dette til. Det ville derfor ikke vært mulig å få behandlet dette i løpet av vårsesjonen, og det var altså heller ikke noe som hang sammen med investeringene.

Når jeg nevner dette poenget nå, er det fordi jeg husker fra i våres at det nok var en del som mente at vi burde ha behandlet proposisjonen, for disse proposisjonene pleide å komme så sent, så vi burde kunne greid det denne våren også. Til det er å si at det er mulig at det har skjedd tidligere, men det blir jo ikke noe bedre av det. Og når det gjelder å ha føring på hva som bør skje til våren: Når investeringsproposisjonen blir fremlagt til våren, må Regjeringen sørge for at den blir fremlagt så tidlig at det er tid både til intern behandling i komiteen og en skikkelig behandling i de politiske gruppene, og den bør komme så tidlig at det er mulig å gjøre alt dette uten å forlenge stortings sesjonen. Det betyr med andre ord at Regjeringen må peile seg inn på vesentlig tidligere tidspunkt enn det man gjorde i fjor, hvis man forventer å få behandlet investeringsproposisjonen før halvårets utløp.

Så til selve innholdet i den. Det er riktig som representanten Bendiks Arnesen sier, at dette på mange måter er en oppfølging av Soria Moria-erklæringen og de forestillingene man hadde da man skrev denne. I så måte kan jeg ikke unnlate å lese en viss skuffelse ut av Regjeringens behandling av saken, for den merker seg jo at Forsvarets evaluering har konkludert med at de operative forholdene har blitt tilfredsstillende ivaretatt, samtidig som det er identifisert bedre kontroll og styring med kostnadene og økt fleksibilitet. Det er konklusjonen på bortsettingene, og det er jo egentlig en ganske positiv konklusjon. Det er tydelig at det har ført til såpass mye skuffelse at Regjeringen sier: Men det er ikke umiddelbart sikkert at det er slik. Men så har den altså ikke hatt tid til å skrive inn hvorfor den resonnerer på den måten. Inntil det resonnementet legges på bordet, foretrekker jeg å anta at dette vel egentlig er et forsøk på å komme i land rent ideologisk, fordi man har det opphenget at bortsettinger ikke er bra. Vi får bare konstatere at virkeligheten ble ikke slik man hadde

trodd på Soria Moria, men det dreier seg jo ikke bare om dette området.

Det jeg imidlertid synes er litt forbausende, er at komiteens mindretall – som representerer Stortingets flertall – ikke har kunnet slutte seg til den oppfatningen at når man skal vurdere om det er formålstjenlig å utsette noe, må man også foreta grundige økonomiske beregninger, slik at pengene rekker så langt som mulig. Det er interessant at det har ikke komiteens mindretall villet være med på, for det er tydelig at man er villig til å betale for ideologien sin. Det er for så vidt greit nok. Men jeg vil minne om at et av Forsvarets problemer nå er at det er for lite midler. Det er den tydelige beskjeden fra begge studiene som er fremlagt denne høsten, og det ligger også åpenbart i budsjettforslaget for neste år, og da vil jeg tro at Forsvaret er tjent med at vi forvalter økonomien så godt som overhodet mulig.

Det er ikke slik, som noen har forsøkt å fremstille det, at dette er en diskusjon om man også går inn og privatiserer kjerneområdene i Forsvaret. Det har ingen av oss hevdet at man skulle gjøre. Der er jeg helt enig i de prinsipielle vurderingene, men det betyr ikke at man ikke på en del av de områdene som ikke utgjør kjerneområdene, kan ta denne fornuftige økonomiske håndteringen av spørsmålet. Det er man altså ikke villig til, men det er kanskje også et forsøk på å gi noen konsesjoner til ideologiske forhåndsvurderinger, som da altså ikke har vist seg å stemme her heller.

Odd Einar Dørum (V) [11:04:28]: Komiteens leder valgte å knytte denne saken som han nå kommenterte, sammen med det som skjedde tidligere i år. Jeg vil benytte anledningen til å knytte saken sammen med det som antakeligvis kommer til å skje senere. Jeg oppfatter kommentarene om hvordan man utnytter Forsvarets personalressurser, og hvordan man drifter Forsvaret, som ganske vesentlige i debatten om hvilke kroner man bruker, og hvilken effekt man får av kronene.

Når det gjelder det første spørsmålet, om personalressursene, skal ikke jeg knytte noen kommentarer til den nedbemanning som fant sted, annet enn at jeg tar til etterretning det som er beskrevet i dokumentet, og som også er kommentert tidligere av representanten Henning Skumsvoll. Derimot synes jeg det er ganske viktig å understreke det forholdet som gjennomsyrrer Forsvarspolitisk utvalg. Man legger svært tung vekt på at Forsvaret må bli gode og dyktige til å utnytte sin kompetanse og tenke på kompetansen på en slik måte at det også blir fleksibilitet i bruken av den. Dette er en veldig tung føring i Forsvarspolitisk utvalgs innstilling, og den legges inn som en av forutsetningene for at Forsvaret kan bidra i en eventuell forsterket satsing i årene som kommer, ved effektivisering. Derfor er det all mulig grunn til å legge vekt på hvordan man forvalter kompetansen, hvordan man rekrutterer og tar vare på den. Jeg skal ikke si mer enn det, for det vil man komme tilbake til senere, men det er helt avgjørende.

Så må jeg også si at jeg er ganske forundret over at man når det er snakk om forsvar – og alle vet at kronene skal rekke til det som er Forsvarets operative oppgaver – ikke

kan være med på det komiteens flertall sier når det gjelder å legge økonomiske vurderinger til grunn for det man skal gjøre i forbindelse med bortsetting av oppgaver. Men jeg vil bare markere følgende: Jeg tror ikke noen kan regne med å ha andre kroner enn de som finnes når man skal gjøre opp et forsvarsbudsjett. Da må det være et poeng at de oppgavene som ikke er Forsvarets kjerneoppgaver, faktisk kan løses på en annen måte. Jeg er helt enig med de representanter som har sagt at det er ingen grunn til å tro at ikke fornuftig konkurranseutsetting også på disse områdene kan gi effekt. For å spisse det til og gjøre det helt tydelig: Vi skal altså ikke konkurranseutsette etterretningen, vi skal ikke konkurranseutsette Forsvarets kjerneoppgaver. Men Forsvaret har en serie av oppgaver, støttefunksjoner og andre områder som ligger rundt det å levere operative tiltak, enten det er i lufta, på sjøen eller på landjorda. Den gjennomgangen, som jeg oppfatter at komiteens flertall ønsker at man skal gå videre med og ha et pragmatisk, avslappet forhold til, håper Venstre for sin del at forsvarsministeren også vil ha et slikt forhold til, for i bidraget med å følge opp Forsvarspolitisk utvalgs premisser for å få effektivisering i Forsvaret, må man snu på alle slike forutsetninger.

Vi har nettopp hatt en debatt hvor man på mange måter har utfordret et dogme, om man skal ha kvinner på plass i Forsvaret. Da har man vært villig til å vurdere tiltak. Da må man også ha den samme åpenheten i å forvalte kronene effektivt utenfor det som er Forsvarets kjerneoppgaver.

Jeg slutter meg til de betraktninger som er gjort av komiteens leder på dette punkt, men også betraktninger som i den saken også er framført av representanten fra Fremskrittspartiet.

Jeg vil anta at dette må være av det man oppfatter som en inkurie i jakten på kroner og forvalte dem, og jeg legger det til grunn for den videre saksbehandling.

Med disse kommentarene slutter Venstre seg til den innstillingen som foreligger.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [11:08:15]: Forsvaret har, som mange har vært inne på, vært gjennom en omfattende omstilling som har vært nødvendig og riktig. Samtidig er det viktig at vi ser på erfaringene underveis og på den bakgrunn vurderer om det er noe som bør gjøres annerledes i den videre omstillingen for at denne skal bli så målrettet og god som mulig.

Det er bra at komiteen stiller seg bak Regjeringens videre arbeid med å legge til rette for at Forsvaret til enhver tid skal kunne ha tilstrekkelig og rett kompetanse, både når det gjelder militær og sivil kompetanse. Det bidrar til nødvendig langsiktighet innenfor personellpolitikken. Dette er ikke minst viktig i en tid da Forsvaret, som alle andre, konkurrerer om arbeidskraften i et stadig strammere arbeidsmarked.

Uansett hvor mye materiell vi har, er menneskene den viktigste ressursen Forsvaret har. Derfor er det også så viktig at vi sørger for å sikre at de verdiene som personellet utgjør for sektoren, blir behandlet på en så god måte som mulig, og at vi også bruker personellet aktivt i videreutviklingen av Forsvaret.

Jeg merker meg at det i innstillingen i hovedsak er enighet om Regjeringens linje hva angår bruk av alternative fornyingstiltak innenfor forsvarssektoren, som en oppfølging av evalueringen av tidligere bortsettjingsprosesser. Regjeringen har tro på at det kan være mulig å få til gode interne løsninger, og her har jo også Stortinget sluttet seg til at det er mulig og formålstjenlig å effektivisere internt i Forsvaret, skal dette prioriteres fremfor å sette bort deler av Forsvarets virksomhet til eksterne leverandører.

Bortsetting vil likevel også i fremtiden kunne være ett av flere mulige fornyingstiltak, men bare i de tilfeller hvor interne løsninger ikke er mulig eller formålstjenlig. Jeg merker meg komiteens understreking av at kjernefunksjoner uansett skal ivaretas av Forsvaret selv. Dette er nødvendig for at Forsvaret med sikkerhet skal kunne løse sine oppgaver nasjonalt og internasjonalt. Jeg har lyst til å nevne et tiltak som stod fra forrige regjering, og som vi har stoppet: Vi har ikke gått videre med bortsetting av base-drift på Haakonvern, fordi vi anser det som en kjerneoppgave å drifte Forsvarets egen base.

For Regjeringen er det viktig at det i vurderinger av alternative fornyingstiltak legges stor vekt på sikkerhetspolitiske og operative forhold, herunder fleksibilitet og tilgang på nødvendig kompetanse. Disse hensynene vil være grunnleggende for den videre utviklingen av Forsvaret. Som komiteen er opptatt av, vil vi i forbindelse med neste langtidsplan ha en gjennomgang av logistikk- og støttekonseptet i Forsvaret. I denne gjennomgangen vil det være viktig å ta hensyn til at direkte operativt understøttende logistikk er helt nødvendig for den operative evnen, og således selvfølgelig bør skje i Forsvarets egen regi.

Regjeringen vil særlig vektlegge de personell- og kompetansmessige forhold ved vurderingen av totaløkonomiske konsekvenser. De ansatte skal involveres på en skikkelig måte i alle effektiviseringsprosesser. Jeg merker meg at komiteen i likhet med Regjeringen understreker viktigheten av å ha et godt, ryddig, konstruktivt og involverende forhold til arbeidstakerne og deres representanter. Det er en forutsetning for at vi skal få til en videre omstilling i Forsvaret.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Henning Skumsvoll (FrP) [11:12:35]: Statsråden sier at Regjeringen – og det står også skrevet i dokumentet – ikke vil utsette noe som kan utføres internt i Forsvaret, selv om en er klar over at konkurranse mange ganger gir bedre resultater og ikke minst er billigere. Jeg må bare erkjenne at der er vi uenige.

Forsvarets logistikkorganisasjon, FLO, har vært en flaskehals lenge. Det har vært forsinkelser på prosjekter, og inntil nylig har det også vært ansettelsesstopp der.

Det jeg vil spørre statsråden om, er: I lys av de stadige problemer med forsynings- og logistikkorganisasjoner for å få prosjektene gjennomført, er statsråden snart villig til å vurdere om ikke større deler av FLOs virksomhet kan settes ut?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [11:13:32]: Veldig mye av det som foregår i FLO, er understøttelse av de andre forsvarsgrenenes operative kapasitet og hele den operative virksomheten, så veldig mye av det vil ikke egne seg for bortsetting. Generelt sier jeg jo at dette kan selvfølgelig i noen tilfeller vurderes. Men i mange tilfeller er også Forsvaret lokalisert på steder hvor man må ta hensyn til det totaløkonomiske. Her er det ikke bare pengene det dreier seg om, her dreier det seg om personell, det dreier seg om hvordan hele virksomheten er innrettet, og ikke minst om hvordan vi skal sikre oss en egenkompetanse som vi er helt avhengig av for å kunne drive virksomheten vår på en fornuftig måte.

Jan Petersen (H) [11:14:33]: Spørsmålet dreier seg om bortsetting. Og bare for å forebygge misforståelser: Vi er alle enige om at dette ikke dreier seg om Forsvarets kjerneområder – vi er altså utenfor Forsvarets kjerneområder. Men da er spørsmålet: Er statsråden enig eller ikke enig med komiteens flertall når vi sier at i vurderingen av hva som er formålstjenlig å sette ut, må vi også foreta grundige økonomiske beregninger, slik at pengene når så langt som mulig? Spørsmål nr. 2 blir: Hvis statsråden skulle mene at dette *ikke* er viktig, hvorfor mener hun i så fall at man ikke skal foreta slike grundige økonomiske beregninger?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [11:15:14]: Jeg mener selvfølgelig at man skal gjøre økonomiske beregninger, men det er viktig – som jeg også sa i innlegget mitt – at man også ser på totaløkonomien i det vi vil gjøre. Det vil også dreie seg om personell, om en vurdering av hvorvidt vi burde ha denne kompetansen internt. Det er alltid en vurdering som må gjøres når det dreier seg om bortsettjingsprosjekter.

Per Roar Bredvold (FrP) [11:15:51]: Ser statsråden det som positivt med et større samarbeid mellom militære og sivile, f.eks. når det gjelder innkjøp av reservedeler til kjøretøyparken? Forsvaret har mange biler som er lik de sivile, f.eks. Volvo, Scania, Mercedes, Toyota etc.

Et eksempel: Når de på et militært verksted i Elverum skal ha tak i bildeler, må de ringe og bruke de militære kanaler. Hvis de hadde gått tvers over veien til det sivile verkstedet til bilforhandleren der, kunne de ha fått deler over disk.

Vil statsråden gi de militære verkstedene flere valg, altså at de istedenfor å måtte gå gjennom de militære kanaler selv kan velge hvor de vil kjøpe deler, og på den måten få delene med én gang – og kanskje også til en gunstigere pris?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [11:16:43]: Det kan godt hende at det finnes eksempel på at man kan gjøre tingene med større fleksibilitet. Likevel vil jeg si at det er viktig at vi holder oss til de innkjøpskanalene som vi har i Forsvaret.

Når det gjelder det helt spesifikke eksemplet, bildeler på Elverum, er det noe vi eventuelt må komme tilbake til

– og vurdere om man skal kunne kjøpe mer lokalt. Det er det også noen som har tatt opp i andre sammenhenger, i forbindelse med andre ting vi kjøper inn.

Stort sett er det slik at innkjøpene gjøres gjennom sentrale avtaler.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Jan Petersen (H) [11:17:48]: Bare en kort merknad: Det komiteens flertall har bedt om, er altså at man foretar grundige økonomiske beregninger når man vurderer hva som er formålstjenlig.

Statsråden la vekt på at hun ønsket å ta i betraktning totaløkonomien. Til det vil jeg si at jo flere faktorer, jo bedre, slik at vi får oversikt over hva økonomien i dette er. Ut fra den forklaringen statsråden gav, konstaterer jeg at hun vil legge flertallets merknad på dette punkt til grunn, og det er jeg meget fornøyd med.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 818)

S a k n r . 3

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt om å utvide rammene for gaveforsterkningsordningen (Innst. S. nr. 28 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:107 (2006-2007))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Torfinn Opheim (A) [11:19:36] (ordfører for saken): Gaveforsterkningsordningen er et direkte resultat av behandlingen av den såkalte forskningsmeldingen, Vilje til forskning. Det er viktig å huske på at det ikke er lenge siden denne var til behandling. Derfor er det heller ikke lenge siden vi opprettet gaveforsterkningsordningen. Det var i 2006. Jeg tror det er viktig å huske på dette når vi i dag diskuterer og vedtar endringer i gaveforsterkningsordningen. Vi må ha respekt for at erfaringsgrunnlaget av denne grunn kan være litt spinkelt.

La meg først si litt om den ordningen vi har i dag. Stortinget har tidligere vedtatt veldig ambisiøse mål innen forskning. Målet er at 3 pst. av BNP skal gå til forskning. Deltakerne i dette kappløpet mot målet er to parter, nem-

lig det offentlige og private, veldig forenklet sagt. Fortsatt er det langt fram til målet for begge parter. Vi i denne salen skal selvsagt være veldig forsiktige med å kritisere tempoet til den andre parten når vår egen fart for å nå målet ikke er optimal – men likevel stadig høyere. Nettopp denne utfordringen, nemlig fartsmangelen, kan vi si var noe av foranledningen til å etablere gaveforsterkningsordningen – altså ikke som kritikk, snarere som en stimulus.

Denne ordningen skulle stimulere private, her definert som bedrifter, privatpersoner eller stiftelser, til å gi gaver til Forskningsrådet, Det Norske Videnskaps-Akademi og universitetene og til høyskoler med rett til å tildele doktorgrad. Tempo og omfang skulle økes, ikke bare når det gjaldt den som gav, for dersom gaven var stor nok og ellers lå innenfor rammene, ville det bety at staten måtte bidra med 25 pst. av gavens størrelse, i tillegg til verdien av gaven, altså en forsterkning av gaven.

For det andre ønsker vi alle større oppmerksomhet om – og derigjennom flere – donasjoner. En giver, Trond Mohn i Bergen, sier at det er en glede å gi, det er en av drivkreftene. Dessuten kan det jo være en god investering i framtiden, kanskje en bedre investering av formue enn andre investeringer det har vært oppmerksomhet rundt de siste dagene.

For det tredje er dette samtidig en erkjennelse av at private bør bidra mer til finansiering av forskning. Vi vet også at dette er en utfordring som andre er opptatt av i EU. Det er altså ikke bare i Norge at private bør bli bedre i denne sammenheng. Slik sett skulle en gjerne tro at vi er i godt selskap, men det er dessverre ikke slik. Vi ligger nok som nasjon litt etter i denne kampen.

Det kan selvsagt være mange grunner til at vi ligger etter andre land, men i forskningsmeldingen står det at i Norge har grunnforskning «vært ansett som et offentlig anliggende». Vi har altså med en tradisjon å gjøre – en tradisjon vi har lyst til å gjøre noe med, til beste for alle parter.

Heldigvis blir det slått kraftig opp i media når noen gir penger til forskning. De samme medier melder også om det faktum at når en ser på de 20 rikeste personene her til lands, finner vi en formue på 250 milliarder kr. Fra 2004 til 2006 ble det gitt 541 mill. kr i gave til grunnforskning – 400 mill. kr av disse kom fra én person og 135 mill. kr i gaveforsterkning. Til sammen blir det 676 mill. kr. Det er fenomenalt mange penger isolert sett, men ikke sett i forhold til formue eller de målene som er satt i forskningsmeldingen.

I dag er det slik at størrelsen på gaven må være minimum 5 mill. kr for å utløse gaveforsterkning. Forslagsstillerne mener at denne grensen bør settes til 500 000 kr for å øke interessen for forskning, og samtidig åpne for andre eller nye givere, og selvsagt for å nå målet i forskningsmeldingen. Komiteen er enig med forslagsstillerne i at en må se på dette, men i en litt større sammenheng, slik at en kan vurdere å utvide rammene.

Selve administreringen av ordningen er det Forskningsrådet som står for. Det vil være naturlig å samarbeide med disse for å se om en kan få en bedre ordning, en ordning som kan administreres på en måte som gjør at en

ikke skaper byråkratisering verken for giver, for mottaker eller for den som administrerer.

Ved at en gjennom komitebehandlingen av forslaget har sett at det kan være andre problemstillinger som en bør vurdere i denne saken, stilte hele komiteen seg bak forslaget, som innebærer at vi nå ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget snarest mulig og senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett med en sak om dette. Komiteen mener altså at Stortinget i denne omgang ikke skal ta stilling til om en skal endre den nedre beløpsgrensen.

Jeg vil berømme alle i komiteen, både forslagsstillerne og de andre, for å vise evne til å finne fram til gode forslag til vedtak som kan gjøre at gaveforsterkningsordningen, som er en god ordning, kan bli enda bedre.

Anders Anundsen (FrP) [11:25:00]: Det er full enighet i denne sal om at forskning er viktig for fremtiden. Det er full enighet om at alle skal gjøre det de kan, for å bidra til økt forskning. Det er også full enighet om at en skal øke forskningsinnsatsen til 3 pst. av brutto nasjonalprodukt. Siden det vedtaket ble fattet i denne salen, har andelen av forskningsmidler i forhold til BNP gått ned – fra 1,7 pst. av bruttonasjonalprodukt til 1,5 pst. av bruttonasjonalprodukt.

Vi ligger på bunn i Norden når det gjelder forskningsinnsats. Det er et stort potensial for å følge opp det som denne salen enstemmig har vedtatt. Jeg tror at ærlighet varer lengst. Jeg tror det er vanskelig å være helt trygg på at vi innen 2010 klarer å nå målet om at forskningsinnsatsen skal være 3 pst. av BNP hvis det ikke gjøres radikale grep.

Fremskrittspartiet har foreslått å øke bevilgningene til Forskningsfondet med 34 milliarder kr utover Regjeringens forslag. Vi har foreslått å endre fordelingen mellom offentlige og private i forhold til hvor stor andel av BNP de skal representere. Vi vil øke den offentlige innsatsen fra 1 pst. til 1,4 pst. og redusere den private fra 2 pst. til 1,6 pst., for å vise at vi må foreta radikale endringstiltak hvis vi skal klare å nå de målsettingene alle i denne salen er enige om. Det er ikke lenge til 2010. Det betyr at vi har mye å gjøre på veldig, veldig kort tid.

Gaveforsterkningsordningen er et av de tiltakene man har brukt for å stimulere til økt grad av private bidrag til forskningen, altså at private skal gi gaver til forskningen, noe som det i norsk sammenheng egentlig har vært liten tradisjon for. Det har vært en veldig vellykket ordning. Det er mange som har benyttet seg av den, og det er mange institusjoner som har fått nytte godt av gaveforsterkningsordningen.

Problemet er at ordningen har en begrensning som er en ganske sterk skranke for at i hvert fall vanlige folk kan bidra til forskningen, og det er at minstebeløpet for å utløse gaveforsterkning er på 5 mill. kr. Det er et høyt beløp. Hvis en mener alvor med at en skal satse på forskning, bør denne grensen reduseres radikalt.

I utgangspunktet foreslo Fremskrittspartiet i representantforslaget at grensen skulle settes til 500 000 kr. Jeg vil skryte ganske sterkt av komiteen og saksordføreren for andre gang fra denne talerstolen, for det har skjedd en radikal endring i regjeringspartiernes holdning til gode for-

slag, også fra Fremskrittspartiet, som har gjort at det for andre gang i denne sal er en samlet komite som har funnet gode løsninger på praktiske utfordringer. Fremskrittspartiet er selvfølgelig glad for det gjennomslaget vi har fått, men vi er enda mer glad på forskningens vegne for at vi nå får en ny vurdering av nedre grense for å utløse gaveforsterkning.

Kanskje er ikke 500 000 kr det rette beløpet, men det vil vi få rikelig anledning til å komme tilbake til. Kanskje bør beløpsgrensen være lavere, kanskje bør den være noe høyere, men målet må være at vi for alvor setter inn de tiltak som det er mulig å sette inn, for iallfall å gjøre det vi kan for å nå målet om 3 pst. Det er usedvanlig langt igjen. Det er lenger igjen til målet om 3 pst. nå enn det var da det ble vedtatt, og det er til ettertanke.

Jeg håper at det samarbeidet som har utviklet seg i komiteen, og som jeg også tror statsråden bidrar til å stimulere ved å åpne for at en skal være konstruktiv og kreativ – og det er vi glad for – vil fortsette på områder som er viktige for nasjonen Norge.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Gunnar Gundersen (H) [11:29:33]: Den gaveforsterkningsordningen som ble opprettet av regjeringen Bondevik II i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 20 for 2004-2005, Vilje til forskning, har vist seg å være et riktig, viktig og interessant virkemiddel for å utløse private bidrag til grunnforskning. Målet om å bruke minst 3 pst. av BNP til forskningsformål innen 2010 er en viktig målsetting, som også forrige taler var inne på, men den står i fare for å bli en floskel. Visjonen, som 3 pst.-målet er, skulle sørge for at Norge har et kunnskapsbasert og konkurransedyktig næringsliv også i framtiden. Det ble besluttet med tverrpolitisk enighet da Stortinget behandlet forskningsmeldingen i 2005.

Rød-grønne politikere ynder å peke på – også i stortingssalen, selv om det ble moderert litt av saksordføreren i dag – den manglende private forskningsinnsatsen som en av hovedgrunnene til at Regjeringen har problemer med å innfri sine egne løfter. Det kan jo være en kjærkommen lynavleder for selvpålagte hvileskjær og sparebluss innen forskningen, men å finne syndebukker løser ikke utfordringen, selv om det kan være en både morsom og spennende øvelse.

Norsk Industri har ved et par anledninger i det siste vist til at næringsrettet forskning i nominelle kroner er redusert de siste to årene. Dette har noe å gjøre med signalene man sender ut, og med virkemidlene man er villig til å bruke for å nå et mål, slik som også forrige taler var inne på. For i de foregående årene, dvs. under den forrige regjeringen, var det kraftig vekst i denne type forskning.

Ønsker man økt privat forskningsinnsats, må man legge forholdene til rette for å utløse en slik innsats. Men det gjøres jo ikke. Ordninger som SkatteFUNN-ordningen og dagens tema, gaveforsterkningsordningen, får en heller stemoderlig behandling av denne regjeringen. Når private givere har respondert så positivt på denne ordningen at de

har gitt mer enn Regjeringen har forutsett i budsjettene, så har man omdisponert fra andre forskningsmidler for å kunne oppfylle statens andel av gaven. Jeg vil tro at det kan virke rimelig demotiverende på mulige private givere å se at deres gave blir en belastning på andre deler av forskningen.

Dette gir meg en anledning til å si noe om giverkultur. Vi har ingen utbredt og romslig giverkultur i Norge. Det har noen konsekvenser at en skaper en samfunnsstruktur der det meste skal ordnes av staten. Det er ikke bare en giverkultur man mangler, man mangler også en mottakerkultur. Ferske eksempler på heftige debatter etter private gaver til forskning skulle være gode bevis på det. Samtidig bør vi notere oss at det heller ikke er noen tvil om at USAs verdenshegemoni når det gjelder fremragende universiteter og forskning, er basert på en markert og synlig giver- og mottakerkultur.

Det er gledelig at det er bred enighet i komiteen om at gaveforsterkningsordningen er et viktig virkemiddel for å utløse privat finansiering av forskning. Høyre er positive til forslag som kan føre til at bruken av ordningen blir mer utbredt. Med dagens regjering framstår 3 pst.-målet mer som en uforpliktende visjon. Da kan jeg – lett spøkefullt – legge til at jeg håper man ikke forveksler dette med nullvisjonen innenfor samferdsel.

Vi mener det er fornuftig å senke ordningens nedre grense. Det vil kunne gjøre ordningen aktuell for en bredere givergruppe, alminneliggjøre ordningen og slik sett bidra til å utvikle både en giver- og en mottakerkultur. Men vi er i tvil om hvorvidt en nedre grense på 500 000 kr er den riktige og fornuftige beløpsgrensen. Vi finner også, dessverre, grunn til å understreke at en utvidelse av gaveforsterkningsordningen ikke må gå på bekostning av ressurser til annen forskning. Vi imøteser derfor en grundig behandling av gaveforsterkningsordningen før sommerferien.

Odd Einar Dørum (V) [11:34:08]: Komiteinnstillingen er enstemmig, og det er bra at vår komite kan legge fram slike saker i Stortinget. Men jeg tar ordet for å presisere noen viktige forutsetninger, noen forventninger.

Forventningene er at når vi får en sak, vil saken bidra til å utvikle det som bl.a. representanten Gundersen nå var inne på, at vi i Norge får aksept for en gavekultur, kall det gjerne en mesenkultur. Vi har hatt det slik i Norge, har vi oppdaget, at mannen Trond Mohn i Bergen er blitt kjent etter hvert, først i forbindelse med en kvart milliard kroner til Universitetet i Bergen, så i forbindelse med et betydelig beløp til Universitetet i Tromsø, og så i forbindelse med en gave til Høgskolen i Bergen på et beløp som i hvert fall en stund skapte forvirring hos Regjeringen. Men jeg oppfatter det slik at Regjeringen har bestemt seg for å forholde seg vennligsinnet til dette, så jeg skal ikke komme tilbake til det. Men det illustrerer kanskje at vi ikke er vant til dette.

For min del har jeg lagt merke til at fra det tidspunkt NHO inviterte til et seminar om å skape en slik kultur, er det faktisk kommet en god del gaver. På det tidspunkt husker jeg at Jens Ulltveit-Moe sa omtrent som følger: I

Norge har ca. 400 familier som har en formue på 200 mill. kr eller mer. Er du ca. 50 år, kan du svi av 20 mill. kr resten av ditt liv. Det burde bli noe igjen til samfunnsnyttige formål. Det var invitasjonen på et veldig åpent seminar, hvor hele hensikten var å tenke kreativt.

Venstre har en forventning om, når vi får tilbake en sak, og når vi også får senere budsjetter, at gaveforsterkning blir sett på som et viktig virkemiddel, og at man også ser på den nedre grensen. Vi er åpne med hensyn til hvor langt ned en skal gå, slik som andre har vært inne på, men vi tror at det er et viktig virkemiddel.

Det er også viktig å understreke at når vi får gaver, må vi ikke senere få reprise av det vi fikk da Trond Mohn gav sin store gave, for da foretok den tidligere kunnskapsministeren, som den nåværende statsråd nå har tatt over en del av porteføljen til, det grep at når det kom inn en gave, finansierte man rett og slett statens bidrag ved å ta fra en annen del av forskningen. Hva gjør man da? Punkt 1: Man svekker forskningen. Men – punkt 2 – man bryter en kontrakt med det sivile samfunn. For kontrakten med det sivile samfunn, altså de som skal gi noe, er jo at når du gir noe, utløser du noe i tillegg, og ikke noe som bare skal være med på å flytte på penger i et budsjett.

Med disse forventningene følger Venstre den innstillingen som er framlagt. Vi forventer at vi får bidrag til å skape en god kultur rundt det å gi gaver, at det er hederlig, ærlig og respektfullt å gjøre det, og at vi aldri noen gang senere skal få oppleve at når noen gir en stor gave, salderer man og flytter penger fra andre deler av forskningsbudsjettet.

Statsråd Tora Aasland [11:36:58]: Jeg er glad for det samarbeidet som åpenbart har vært i komiteen, og for det engasjementet som kommer fram her i debatten fra komiteens side når det gjelder forskningsinnsats, også fra private.

Gjennom denne ordningen bidrar det offentlige med 25 pst. i gaveforsterkning til private gaver til grunnforskning, og som kjent er den nedre beløpsgrensen 5 mill. kr.

Gaveforsterkningsordningen ble lansert i den siste forskningsmeldingen, St.meld. nr. 20 for 2004-2005, Vilje til forskning, som et tiltak for å styrke innslaget av private donasjoner til grunnforskning. Bakgrunnen var at Norge, sammenliknet med andre land, har et lavt innslag av slik forskningsfinansiering, noe flere av representantene har vært inne på. Jeg vil si at jeg er glad for at forskningen de siste år har fått mange store gaver. Som representanten Dørum nevnte: Denne regjering og denne statsråd er vennligsinnet til slike gaver. At vi har fått mange store gaver, kan tyde på at ordningen virker etter hensikten. Private gaver er et positivt supplement til de midlene som kommer fra offentlige kilder og bedriftenes egne investeringer i forskning.

Selv om det offentlige har hatt og fortsatt skal ha et hovedansvar for nettopp grunnforskningen, vil ikke den offentlige finansieringen ha mulighet til å fange opp eller virkeliggjøre alle gode forskningsprosjekter. Økt innslag av private gaver vil styrke mangfoldet i forskningsfinansieringen. Jeg mener at økt mangfold er positivt i seg selv.

Det kan også bidra til å fange opp forskningsområder som faller utenfor det offentlige prioriteringer. Ordningen forutsetter at mottakerinstitusjonen kan garantere at både gave og offentlig gaveforsterkning benyttes til langsiktig, grunnleggende forskning. Det innebærer derfor et ansvar å motta en gave. Ansvaret er dels knyttet til å sikre vitenskapeligheten. Mottakerinstitusjonene må også vurdere om de kan utføre forskningen med et omfang og en innretning som giver ønsker, både ut fra de forskere og det vitenskapelige utstyret som er tilgjengelig.

Bakgrunnen for at beløpsgrensen ble satt relativt høyt, ved 5 mill. kr, var at man ønsket en ordning som kunne monne, samtidig som den skulle være enkel å administrere. I tillegg var vurderingen i forskningsmeldingen at det allerede var relativt gode ordninger for private donasjoner som ikke faller inn under gaveforsterkningsordningen, og hvor dette da ble en ny ordning i tillegg.

Men jeg er selvfølgelig åpen for å revurdere om 5 mill. kr er en riktig beløpsgrense. Jeg noterer meg forslaget om å redusere beløpsgrensen til 500 000 kr. Departementet har også mottatt andre innspill til endringer i ordningen, bl.a. når det gjelder hvem som kan være mottakere av gaven. Utfordringen her blir å holde administrasjonskostnadene på et rimelig nivå i forhold til å være mottaker og forvalte en slik ordning. Jeg er helt enig i at vi ikke har hatt en kultur for dette i Norge. Den ønsker vi velkommen, og vi ønsker å bygge opp et godt system for det. Men det setter også noen utfordringer og krav til oss, dvs. departement og statsråd som skal forvalte det, og til de institusjonene som mottar gavene. Her må vi være ryddige og ordentlige, slik at kvaliteten sikres.

Både endringer i beløpsgrense og spørsmål om hvem som skal inngå i kretsen av gavemottakere må vurderes nøye. Jeg mener det er viktig å se disse problemstillingene i sammenheng, og vil derfor gå gjennom flere sider ved ordningen. En slik gjennomgang vil måtte bygge på de erfaringer som vi har rukket å få på den relativt korte tiden ordningen har eksistert. Videre vil det for meg være naturlig å trekke inn Norges forskningsråd, som administrerer ordningen, i en slik vurdering.

Jeg vil derfor, som komiteen uttrykker ønske om, komme tilbake til Stortinget med en samlet vurdering av ordningen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2008.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åse M. Schmidt (FrP) [11:41:34]: Det er veldig bra at vi er enige om viktigheten av denne ordningen. Men Fremskrittspartiet mener at det òg er av største viktighet at midlene som blir utløst ved denne ordningen, kommer i tillegg til de ordinære bevilgningene til forskning og ikke tapper andre forskningsområder ved en rokering, slik vi har sett.

Mitt spørsmål til statsråden er egentlig så enkelt som: Vil statsråden påse at det ikke skjer igjen?

Statsråd Tora Aasland [11:42:01]: Det som har vært gjort i denne ordningen, er at man har omdisponert midler

som ennå ikke var brukt – altså ubrukte midler fra prosjekter og programmer som allerede var forsinket – til å følge opp de 25 prosentene som var statens ansvar. Man har benyttet muligheten til en viss fleksibilitet.

Men jeg merker meg absolutt representantens innspill, og det vil være en meget viktig del av min gjennomgang. Selvfølgelig skal det ikke gå ut over forskning som er i gang, eller forskningsmidler som er bevilget. Her har man isteden utnyttet en viss fleksibilitet i forhold til midler som ikke var brukt. Jeg skal love representanten at dette skal komme i tillegg til eksisterende bevilgninger.

Gunnar Gundersen (H) [11:42:58]: Jeg noterte meg at statsråden i svarbrevet til komiteen dro inn Kreftforeningen og at de hadde bedt om at man også skulle se på om gaveforsterkningsordningen kunne gjelde andre mottakere. Det ble også gjentatt her at det ville bli vurdert innlemmet i gjennomgangen. Jeg tror det er en vanskelig vei å gå. Man risikerer å kludre med denne ordningen som oppfattes som ganske enkel å forstå ute, ved å blande for mange formål.

Den situasjonen som Kreftforeningen har havnet i, er både beklagelig og spesiell, i og med at de står for en veldig stor andel av midlene til kreftforskning i Norge og må vies mye oppmerksomhet. Men jeg ber om at man tar med seg at det kanskje ikke er lurt å dra alt mulig inn i en ordning som allerede har vist seg å fungere ganske bra.

Statsråd Tora Aasland [11:43:55]: Når jeg nå skal gjennomgå dette for å legge det fram for Stortinget til våren, vil det være naturlig for meg å se veldig nøye på grenseflatene i forhold til andre deler av vårt forskningssystem og andre former for gaver.

Jeg kan berolige representanten med at dette vil bli tatt inn i den helhetlige vurderingen. Jeg håper, i godt samarbeid med Stortinget, å kunne komme fram til en ordning som er enda bedre enn den vi har i dag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 818)

C a r l I . H a g e n gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går til votering i sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 36 (2006-2007) – økt rekruttering av kvinner til Forsvaret – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

St.prp. nr. 78 (2006-2007) kapittel 4.4 og 4.5 – om gjennomgang av nedbemanninga i Forsvaret og tidlegare bortsettingsprosessar – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig, og senest i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2008, komme

tilbake med sak til Stortinget vedrørende gaveforsterkningsordningen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

*S a k n r . 4**Referat*

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 11.52.
